

РОЗДІЛ 6. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКАЕКОНОМІЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МЕДИЧНІ ПОСЛУГИ»
ECONOMIC DEFINITION OF CONCEPT «MEDICAL SERVICES»

УДК 338.46:614

Ковтуненко Ю.В.к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту
Одеський національний політехнічний університет**Волощук Л.О.**д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту
Одеський національний політехнічний університет**Котець І.О.**студент
Одеський національний політехнічний університет

У статті розглянуто економічне визначення поняття медичної послуги. Виявлено зв'язок між поняттями медичної послуги та медичної допомоги. Були виділені ознаки, характерні саме для медичної послуги. Встановлено, що медична послуга є категорією, яка залежить від багатьох факторів. У роботі надано класифікацію медичних послуг за різними ознаками.

Ключові слова: медицина, послуги, визначення, класифікація, економічна категорія.

В статье рассмотрено экономическое определение понятия медицинской услуги. Выявлена связь между понятиями медицинской услуги и медицинской помощи. Были выделены признаки, характерные именно для медицинской услуги. Установлено, что

медицинская услуга является категорией, которая зависит от многих факторов. В работе представлена классификация медицинских услуг по различным признакам.

Ключевые слова: медицина, услуги, определение, классификация, экономическая категория.

The definition of the concept of medical service was considered in the article. The connection between the concepts of medical service and medical care is revealed. Characteristics of the medical service were distinguished. It has been established that medical service is a category that depends on many factors. The article presents the classification of medical services.

Key words: medicine, services, definition, classification, economic category.

Постановка проблеми. Охорона здоров'я завжди займала одне із провідних місць у сфері виробництва послуг та у житті суспільства, оскільки від неї залежить якість життя населення. Ця залежність здійснюється насамперед через надання медичних послуг, визначення яких нині стикається з деякими труднощами, адже єдине загальноприйняте розуміння понять відсутнє.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Темі медичних послуг приділяли увагу багато науковців різних сфер діяльності, в тому числі економіки, таких як С.В. Антонов [1] і А. Герц [3] (розглядали договір надання платних медичних послуг), Л.О. Буравльов [2] (аналізував регулювання державного управління у сфері приватної медичної діяльності), В.В. Дудка [4] (виявив переваги приватної медицини), К.В. Павлюк [5] (удосконалював механізми фінансування медичних послуг в Україні), А.В. Устинов [6] і О.В. Чехун [7] (надали характеристику платних медичних послуг) та інші.

Незважаючи на достатню кількість авторів, що розглядали сутність медичної послуги, мало уваги приділялося її виокремленню в окрему економічну категорію.

Постановка завдання. Мета статті – надати визначення та класифікацію медичних послуг як економічної категорії, визначити її відмінності від інших послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Поняття медичної послуги не має точного визначення ні у нормативних актах, ні у науковій літературі. Є декілька напрямів, за якими вчені розглядають це поняття, однак єдино прийнятого визначення жодне з них досі не набуло.

За одними джерелами, медичні послуги – це особливий вид господарської діяльності в медичних закладах, спрямованої на поліпшення здоров'я або покращення зовнішнього вигляду [1, с. 43]. В інших джерелах медичні послуги порівнюють із технологічним процесом, який має платний характер і є частиною медичної допомоги [7, с. 214].

«Медична допомога» та «медичні послуги» – дуже близькі за своїм значенням поняття. Однак і у питанні відмінності цих понять є різні думки:

– медична послуга є частиною медичної допомоги;

– медична допомога надається у бюджетних установах на безоплатній основі, а медичні послуги – у приватних на платній основі. Таке розмежування не зовсім точне, оскільки і у бюджетних установах є низка платних послуг, і у приватних установах можуть надати медичну допомогу;

– «медична допомога» – це медичний термін, а «медична послуга» – економічний [3, с. 225].

Медична послуга виділяється як окремий вид економічної діяльності з усіма притаманними для неї ознаками. Як і будь-яка інша послуга, вона має нематеріальний вид, але можна виділити характерні саме для медичної послуги ознаки:

– суб'єктивний характер – зміст послуги майже завжди залежить від того, хто її надає (наприклад, для лікування болю в суглобах різні лікарі можуть призначити різні процедури та прописувати зовсім не схожі між собою ліки);

– індивідуальний характер – так само зміст послуги залежить і від того, кому вона надається (вік, стать, матеріальне становище, наявність інших хвороб тощо);

– не визначена вартість до завершення виконання послуги – в лікуванні не завжди вдається точно передбачити час повного одужання пацієнта, постійно вносяться корективи, тому вартість медичної послуги остаточно визначається лише після завершення процесу лікування;

– складні розрахунки вартості – під час визначення собівартості медичної послуги шаблонні розрахунки можуть використовуватися лише частково, оскільки кожен окремий випадок надання послуги має свої особливості (залежить від лікаря, пацієнта, місця, тривалості, труднощів, що виникли, тощо).

Отже, з економічного погляду, медична послуга є категорією, яка залежить від багатьох факторів та собівартість якої важко визначити [5, с. 71–72]. Тому аналіз медичних послуг необхідно починати з їх класифікації, що дасть змогу зменшити невизначеність у розрахунках.

Медичні послуги можна класифікувати за багатьма ознаками. Розглянемо основні з них.

I. За видами медичної практики:

1) лікувальні. Основний вид медичної послуги, який має найбільшу питому вагу в загальній кількості послуг, що надаються медичними закладами;

2) діагностика та аналізи. Такі послуги є супровідними до лікувальних (хоча лікування не завжди може знадобитися після діагностики);

3) оздоровчо-профілактичні. Часто споживачами таких послуг є різні установи, які укладають угоди з оздоровчими закладами на профілактику своїх працівників;

4) консультації. Цей вид послуг характерний для приватної медичної практики і в останні роки набуває значного попиту у населення.

II. За складністю:

1) прості – складаються з однієї чи декількох процедур;

2) складні – складаються з багатьох процедур.

III. За формою власності медичного закладу:

1) у державних закладах. Більшість клінік та медичних центрів України мають саме таку форму власності, вони фінансуються за рахунок бюджету країни та ведуть документацію відповідно до норм бюджетних організацій;

2) у приватних закладах. Отримати медичну допомогу у приватних медичних центрах можна швидше, ніж у бюджетних, та, як правило, такі послуги є більш якісними, оскільки у приватних закладах обладнання краще, але і вартість послуг відповідно вища;

3) у комунальних установах [2, с. 63–64].

IV. За формою оплати:

1) платні;

2) безкоштовні. Характерні для бюджетних медичних закладів та різних соціальних програм. Так, наприклад, у 2017 році була запроваджена програма «Доступні ліки», згідно з якою визначився перелік безкоштовних ліків для тих, хто отримував рецепт за цією програмою [6].

V. За часом виконання:

1) короткострокові;

2) довгострокові.

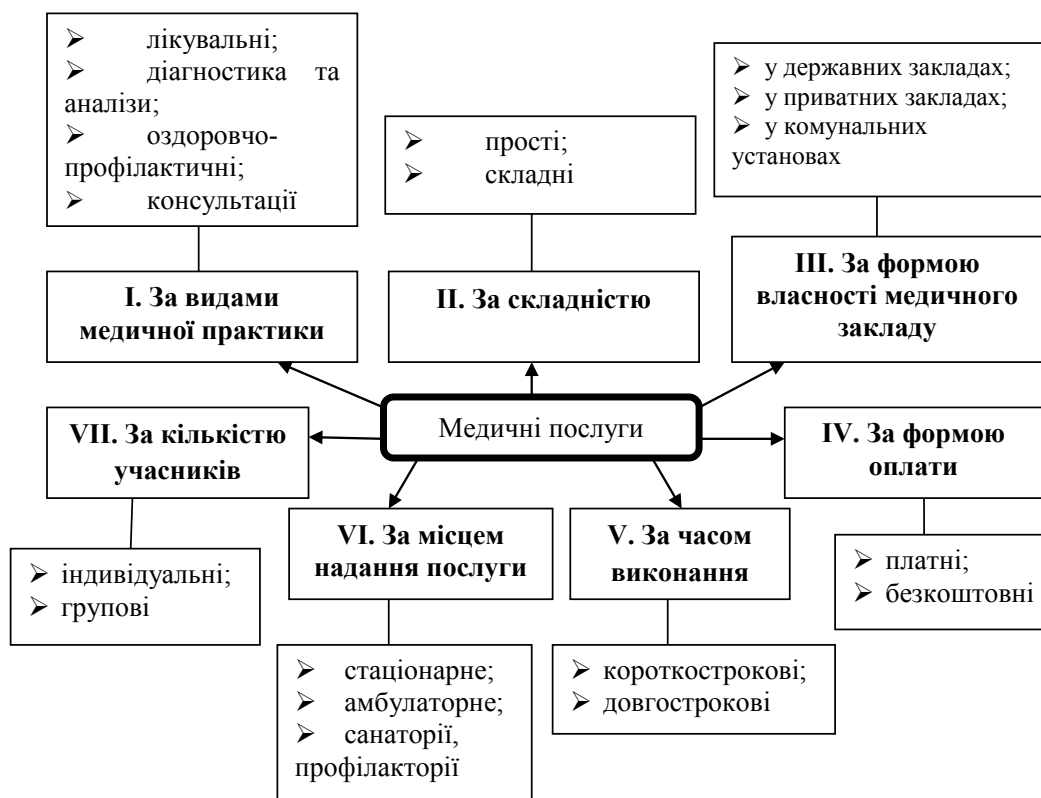

Рис. 1. Класифікація медичних послуг

VI. За місцем надання послуги:

1) стаціонарне – лікування у медичних закладах, які надають ліжко-місце, без переміщення пацієнта додому;

2) амбулаторне – лікування пацієнта вдома або відвідування ним медичного закладу (поліклініки);

3) санаторії, профілакторії [4, с. 47–48].

VII. За кількістю учасників:

1) індивідуальні;

2) групові.

На рис. 1 відобразимо схематично цю класифікацію.

Під час аналізу собівартості медичної послуги слід починати з визначення форми оплати, оскільки вона показує, звідки буде відбуватися фінансування: за рахунок споживача чи бюджету. Потім визначається вид медичної практики та складність послуги, місце надання послуги та час виконання.

Лише беручи до уваги всі фактори, можна сподіватися на максимально точні результати розрахунків. Так, стаціонарне довгострокове лікування має більші витрати, ніж амбулаторне короткострокове.

Висновки з проведеного дослідження. Після аналізу різних наукових джерел було виявлено, що єдиного визначення поняття медичної послуги немає. Багато науковців ототожнюють його з близьким за змістом поняттям медичної допомоги, але навіть характер порівняння цих понять у різних авторів відрізняється.

Як економічна категорія медична послуга має низку особливостей, які необхідно враховувати під час її аналізу та фінансових розрахунків. Крім того, є ознаки відмінності медичної послуги від інших послуг. Для спрощення аналізу рекомендується використовувати класифікацію медичних послуг, і у роботі наведена узагальнена схема такої класифікації.

У подальших дослідженнях рекомендується шукати таке визначення поняття медичної послуги, яке б змогло об'єднати в собі усі наявні та було прийняте на офіційному рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Антонов С.В. Договір про надання платних медичних послуг – від укладання до виконання / С.В. Антонов // Управління закладом охорони здоров'я. 2007. № 5. С. 42–46.

2. Буравльов Л.О. Правове регулювання державного управління у сфері приватної медичної діяльності (теоретико-методологічні засади) / Л.О. Буравльов // Здоров'я нації. 2008. № 1(5). С. 62–64.

3. Герц А. Окремі аспекти договору про надання медичних послуг / А. Герц // Вісник Львівського університету. Серія «Юридична». 2012. Вип. 56. С. 223–228.

4. Дудка В.В. Переваги приватної медицини та вигоди держави у підтримці розвитку приватного сектору системи охорони здоров'я України / В.В. Дудка // Державне управління: удосконалення та розвиток. Академія муніципального управління. 2012. № 1. С. 47–48.

5. Павлюк К.В. Удосконалення механізмів фінансування медичних послуг в Україні / К.В. Павлюк // Фінанси України. 2016. № 2. С. 64–82.

6. Устинов А.В. Розширено перелік платних медичних послуг [Електронний ресурс] // Український медичний часопис. 2016. URL: <http://www.umj.com.ua/article/101150/rozshireno-perelik-platnih-medichnih-poslug>. – Назва з екрану.

7. Чехун О.В. Надання платних медичних послуг: цивільно-правові аспекти / О.В. Чехун // Часопис Київського університету права. 2010. № 2. С. 213–216.

REFERENCES:

1. Antonov S.V. (2007) Dohovir pro nadannia platnykh medychnykh posluh – vid ukladannia do vykonannia [Contract for the provision of paid medical services – from the conclusion to the Execution]. Upravlinnia zakladom okhorony zdorov'ia, no. 5, pp. 42–46. (in Ukrainian)

2. Burav'ov L.O. (2008) Pravove rehuliuвання derzhavnoho upravlinnia u sferi pryvatnoi medychnoi diial'nosti (teoretyko-metodolohichni zasady) [Legal regulation of public administration in the field of private medical activities (theoretical and methodological principles)]. Zdorov'ia natsii, no. 1(5), pp. 62–64. (in Ukrainian)

3. Herts A. (2012) Okremi aspekty dohovoru pro nadannia medychnykh posluh [Separate aspects of the contract for the provision of medical services]. Visnyk L'vivskoho universytetu, no. 56, pp. 223–228. (in Ukrainian)

4. Dudka V.V. (2012) Perevahy pryvatnoi medytsyny ta vyhody derzhavy u pidtrymtsi rozvytku pryvatnoho sektoru systemy okhorony zdorov'ia Ukrainy [The advantages of private medicine and the benefits of the state in supporting the development of the private sector of the health care system of Ukraine]. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. Akademiia munitsypal'noho upravlinnia, no. 1, pp. 47–48. (in Ukrainian)

5. Pavliuk K.V. (2016) Udoskonalennia mekhanizmv finansuvannia medychnykh posluh v Ukraini [Improvement of mechanisms for financing medical services in Ukraine]. Finansy Ukrainy, no. 2, pp. 64–82. (in Ukrainian)

6. Ustynov A.V. (2016) Rozshyreno perelik platnykh medychnykh posluh [An expanded list of paid medical services]. Ukrain'skyj medychnyj chasopys, available at: <http://www.umj.com.ua/article/101150/rozshireno-perelik-platnih-medichnih-poslug> (Accessed 13 Dec 2018). (in Ukrainian)

7. Chekhun O.V. (2010) Nadannia platnykh medychnykh posluh: tsyvil'no-pravovi aspekty [Granting paid medical services: civil-law aspects]. Chasopys Kyivs'koho universytetu prava, no. 2, pp. 213–216. (in Ukrainian)

Kovtunenکو Yu.V.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor Department of Accounting, Analysis and Audit
Odessa National Polytechnic University

Voloshchuk L.O.

Doctor of Economics, Associate Professor,
Head of the Department of Accounting, Analysis and Audit,
Odessa National Polytechnic University

Kotets I.O.

Student
Odessa National Polytechnic University

ECONOMIC DEFINITION OF CONCEPT «MEDICAL SERVICES»

Health has always occupied one of the leading places in the field of production services and in the life of society. Despite the sufficient number of authors considering the nature of the medical service little attention was paid to medical service as a separate economic category.

The purpose of the article is to define and classify health services as an economic category and to define its differences from other services.

Medical services are a special type of economic activity in medical institutions aimed at improving health or improving the appearance. Medical care and Medical services are very similar. Some scientists believe that medical service is a part of medical care, as well as that medical care is provided in state institutions on a free basis, and medical services are provided in private on a fee basis. This distinction is not very accurate, as there are a number of paid services in state institutions and in private institutions medical care can be provided.

Medical service has some individual characteristic. Some of them are: the subjective character; individual character; costs is hard to define until the completion of the service; complex calculations of costs.

Medical service can be classified by many features. Some of them were presented in the article: types of medical practice (medical, diagnostics and analyzes, health-preventive, counseling); complexity (simple, complex); the form of the property of a medical institution (in public institutions, in private institutions, in communal institutions); form of payment (paid, free); time of execution (short-term, long-term); the place of provision of services (in-patient, out-patient, sanatorium, dispensary); number of participants (individual, in groups).

As an economic category, a medical service has a number of features that need to be taken into account during its analysis and financial calculations. In addition, medical services have a lot of differences from other kinds of services. To simplify the analysis, it is recommended to use the classification of medical services.